

„SOPRONI KISEMBER – SOPRONI NAGY LÉLEK”

GANTNER ANTAL EMLÉKÉRE

Készítette:

Simonis Judit

Lakcím:

9400 Sopron, Kisfaludy u.6.

Iskola:

Berzsenyi Dániel Evangélikus
Gimnázium és Líceum
9400 Sopron, Széchenyi tér11.

Osztály:

12/IV. D

Felkészítő tanár:

Nagy Mártonné

Sopron, 2004. január

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	1.
Gantner Antal élete	3.
Rokoni szálak	5.
Gantner Antal irodalmi tevékenysége	6.
Képjegyzék	14.
Jegyzetek	16.
Felhasznált irodalom	17.

BEVEZETÉS

Sopronban az 1867-ben kötött kiegyezés megteremtette azt a politikai egyensúlyt, mely szükséges volt a társadalmi és gazdasági fejlődés megindulásához. Ez az év nagy változást hozott: a magyar közigazgatás újjáéledése, az állami nyelv uralomra jutása magyar szintet hozott Sopron város életébe is.

A pezsgő kulturális élet egyik bizonyítéka, hogy megalakult az *Irodalmi és Művészeti Kör*, amely meghívta a legjobb magyar tollforgatókat és előadóművészeket, valamint énekkar alakult a magyar dal ápolására.

A XX. század első évei nem sok jót hoztak. Egy súlyos bankbukás magát a várost is bajba sodorta, a balkáni háborúk okozta mozgósítások és legvégül 1914-ben az első világháború kitörése erősen megakasztotta a fejlődést.

Bár az ellenség nem közelítette meg Sopront, a város mégis kivette részét az áldozatokból és meglehetősen nagy nyomorban élt.

A századforduló idején létesült gyárakban nőtt a munkásság elkeseredése; már 1906-ban megalakult a Szociáldemokrata Párt helyi titkársága, amely 1918-ban a polgári világ legnagyobb ámulatára teljes fegyverzettel állt csatasorba.

A Károlyi-kormány alatt már a kommunista párt is tevékeny volt, és 1919. márciusában átvette a hatalmat. A proletárdiktatúra rövid élete során számtalan tervet dolgoztak ki, amiből sikerült megvalósítani: a munkástelepet, a proletárkönyvtárat. A számonkérés a diktatúra vezetőit bebörtönözte, teljhatalmú népbiztosát, *Kellner Sándort*, munkatársai közül *Knapp Gábort*, *Entzbruder Dezsőt* és *Bors Lászlót* kivégezték.

A trianoni békekötés Ausztriának juttatta Nyugat-Magyarországot, a békediktátumon azonban sikerült részt ütni, és az 1921. december 14-én tartott népszavazás során Sopront visszaadta Magyarországnak. Ez a körülmény azonban meglehetősen nehéz gazdasági helyzetet eredményezett, elveszett ugyanis az iparilag hozzátartozó vidék. Bár jelentkezett a gyáralapító idegen tőke, a városatyák nem lelkesedtek e tervekért. Attól féltek, hogy az új gyárak munkássága a szocializmus veszélyét jelentené. Végül kialakult a város kulturális múltjának tanulságaira épülő út. Sopron régtől fogva az iskolák városa volt, amely idevonzotta a Dunántúl és Felvidék ifjúságát. Nagy gyarapodást jelentett ezen a téren a veszített háború folytán idekerült selmecebányai főiskola, de több középiskola és gimnázium is létesült.

A két világháború között a gyárak száma nöttön nőtt, a munkásság rossz körülmények közt élt, s a sztrájkok sem hoztak túl sok eredményt.

A mind jobban közeledő fasizmus szétagolta a város társadalmát, az Anschluss-t követően pedig Németország a város közvetlen szomszédságába került. A fasiszta szellem igen sok német ajkú lakost meghódított, 1944-ben a *volksbundisták* ujjongva fogadták a bevonuló náci hadsereget, amelynek egyik rémtette 2000 zsidó lakos elhurcolása volt.

Majd a nyilas uralom tett „rendet” a lakosság soraiban. Elhurcolták a munkásság vezéreit, a haladó szellemű polgárokat megfélemlítés céljából hosszabb-rövidebb időre börtönbe vetették, többeket agyonlőttek. Sok ezren a várost környező falvakban a munkaszolgálatosok közt sínylődtek, míg a jótékony halál, vagy a náci rabtartók kínzása pontot nem tett szenvedéseikre.

A szovjet hadsereg már majdnem az egész országot „felszabadította”, Sopronba özönlöttek a menekültek, a lakosság száma a kétszeresére ugrott. Ekkor egy Sopronba hirdetett nyilas országgyűlés hírére 1944. december 6-án brit repülőek hatalmas bombazáport zúdítottak a városra, óriási kár keletkezett lakóházakban, műemlékekben és nagy veszteség emberéletben. Ezután még néhány szörnyű bombázás tizedelte az embereket és épületeket.

A szovjet sereg 1945. március 31-én nyomult be a város romjai közé. A háborús körülmények teljesen elszigetelték Sopront az országtól, a vasútvonalak, hidak nagy része tönkrement. Nagy nehezen megkezdődött a romeltakarítás.

Erről a korszakról készült rövid, vázlatos bevezetés után ismerkedjünk meg *Gantner Antal* – az elfeledett „kisember” – életével, családjával és munkásságával, aki ilyen politikai körülmények közt élt és alkotott.

GANTNER ANTAL ÉLETE

A soproni helytörténetírás egyik legérdekesebb és legértékesebb alakja, Gantner Antal 1869. szeptember 6-án született Nagycenken.

Édesapja *Gantner Ferenc*, csizmadiamester; édesanyja *Fáltin Borbála* volt.

Gantner mindössze négy elemiit végzett, majd szabómesterséget tanult. Nem sokáig dolgozott a szakmában, 1889. március 19-én a soproni *Kaszinó Egyesület* alkalmazásába lépett altisztként. Jó hangzása ellenére ez a tisztség akkor második szolgát jelentett.

A Kaszinó ruhatárosaként kereste szűkös kenyerét és minden fillérét, minden szabad óráját a soproni múlt felkutatására és megörökítésére áldozta. Sopront gyermekkorától szíve városaként szerette.

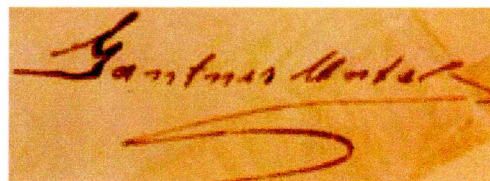
Míg a ruhatárban a szórakozó, jómódú polgárok felöltőjét őrizte csak olvasott és olvasott. Autodidakta volt, iskolázottság nélkül saját erejéből és szorgalmával szerezte meg hatalmas tudását, többek között például hibátlanul idézett latin szövegeket. Az olvasással biztos történelmi szemléletre is szert tett. Megszerezte azt a képességet, hogy hatalmas forrásanyagból ki tudta választani a neki szükségeseket.

Valósággal bújtta a Kaszinó Egyesület könyveit, majd maga is gyűjtögetni kezdett.

A Helytörténeti Könyvtárban megnézhettem gyönyörű *Ex Libris*-ét és egy saját gyűjteményéből származó könyvben az aláírását.

1. ábra: *Ex Libris*

2. ábra: Gantner Antal kézjegye

A könyvekből sorra kicédulázta a nevezetes városi eseményeket, az apró, de értékes adatokat. A hírlapokból kivagdosta a város múltjáról szóló cikkeket.

Szinnyei József *Magyar írók tárja* című lexikonját átdolgozta és aprólékos gondnal kigyűjtötte Sopron és Sopron vármegye jeles szülötteit, ugyanakkor minden a városra vonatkozó könyvet gyűjtött.

Nagy volt Gantner Antal érdeme a sok eltűnt épület, városrész megörökítésében. Mint ügyes fényképész sorra fotózta a lebontásra ítélt régi házakat, utcarészleteket, bástyákat és várfalakat.

Jó érzéssel fényképezte a városi élet különleges megnyilvánulásait: sorbanállásokat a háború alatt, a foglyokkal való bánásmódot.

(lásd: *Képjegyzék*)

Dr. Kamondy Zoltán, a *Magyar Szellemi Népfront* egyik soproni szószólója így ír kortársáról, Gantner Antalról:

„Társadalmilag bizony nem tartozik a felső tízezerhez: a soproni Kaszinó Egyesület egyszerű altisztje. De ha fáradhatatlan munkálkodását és minden szépért és jóért lelkesedni tudó nemes idealizmusát nézzük, akkor a szellemi arisztokráciában van a helye.”¹

A Soproni Szemle 1955-ös számában Hillebrand Jenő (1884-1956) régészprofesszor, a Nemzeti Múzeum volt igazgatója és Gombocz Endre (1882-1945) a kiváló botanikus és természettörténész mellett emlékeznek meg Gantner Antalról.

Sok dicséret érte életében, de sok szomorúság is.

Az első világháború alatt világosan látta a dolgok lényegét.

A *Környei Attila* által írt *Nagycenki Krónika* kissé túlhangsúlyozza baloldali beállítottságát. Szókimondása és egyik fiának részvétele a Vörös Hadseregben a fehérterror idején nagy bajba sodorta. A Kaszinó elbocsátotta állásából, a fehér katonák feldúlták lakását és összetörték értékes fotólemezeit, köztük nagy számmal a Tanácsköztársaság idejéből valókat, valamint megsemmisítették kutatási eredményeit.

Életének és munkásságának pontos megismerése talán bizonyítéka lehet annak, hogy a társadalmi és politikai eseményeket a személyéből fakadó mély humanizmus alapján ítélte meg. A terror minden formáját mélyen megvetette.

A nyílt terror éveiben visszatért eredeti szakmájához. *Horváth István* szabóságában dolgozott, amely az egykor kommunista magatartásukért elbocsátott és üldözött szabólegények valóságos menedékhelye volt.

Végül a megbízható ruhatárost az Egyesület nem tudta nélkülözni, így 1922-ben visszatérhetett altiszt állásába, folytatta kutatásait, de most már Gantner Antal hallgatott. Csak közeli ismerősei előtt hangoztatta lesújtó véleményét a korról, főleg amikor egyetemi tanárokat, neves orvosokat és derék polgárokat rekesztettek ki faji alapon az Egyesületből.

Elkeseredetten szemlélte a fasizmus térhódítását és Hitler háborúját.

Így ír erről:

„Ebben a mai háborús világban az olaj ára is folyton emelkedik, ami éppen nem csoda, ha elgondoljuk, hogy némely számár a tűzre is folyton olajat önt.”²

1945. július 15-én közlekedési baleset következtében veszítette életét. Hirtelen halála megrendítette barátait és kollégáit.

¹ Dr. Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal
Nyugati Őrszem, 1941. december 10-11. oldal

² Dunántúli Tárogató 1940. februári szám

ROKONI SZÁLAK

Apai nagyapám, *Simonis Otmár* többször említette családjunkban Antal bácsi nevét. Ő több szálon is kötődött a Gantner családhoz. Már fiatal korában jól ismerte és sokszor látogatta Antal bácsit. Emlékszik, hogy nagybajuszu, pirosposzsgás, igen jó kedélyű, sokak által szeretett és tisztelt ember volt. A Kaszinó egyszerű ruhatárosaként sok esetben kérték fel, tegyen igazságot egy-egy vitás kérdésben. Tudása, tájékozottsága széles körben elismert volt.

Nagyapám nősülése révén még közelebbi kapcsolatba került Gantnerékkal: anyósa, *Gantner Lujza*, Antal bácsi unokahúga volt.

Nagyapám régi munkatársa, *Csicsai József* pedig az utolsó, Magyarországon élő vérrokona (unokaöccse) Gantner Antalnak. Csicsai Józseftől tudjuk, hogy Antal bácsinak 4 testvére volt: *Ferenc*, *Gyula*, *Mária* és *Magdolna*. A Magdolna nevű testvér Csicsai József édesanyja, a Ferenc nevű testvér pedig dédanyám, *Gantner Lujza* apja volt.

Saját bevallása szerint Csicsai Jóska bácsi a hosszú évtizedek alatt sokat felejtett, de jól emlékszik Antal bácsi jó kedélyére, köztisztületben álló jóságos lényére. Arra, hogy a Színház utcában lakott, szolgálati lakásban, arra, hogy kétszer nősült, és hogy első felesége 2 fiút és 1 lányt szült, de korán meghalt. Egyik fia a „vörösök” oldalán harcolt, ami örökre megbélyegezte Gantner Antal sorsát. Mindkét fia Amerikába emigrált. Az 1960-as években látogattak haza, amikor nagyapám sok írásos Gantner emléket ajándékozott nekik, mint legközelebbi hozzátartozóknak. Így sajnos ezek már nem elérhetők számunkra.

Az írásos emlékekkel és fotólemezekkel kapcsolatban nagyapám is és Csicsai József is mesélt arról, hogy Antal bácsi második felesége a még megmaradt írott anyagot eltűzelte. Kérdésükre, hogy mit tesz, azt válaszolta, hogy fázik, ezért befűt. Nagyapámnak pedig a szíve vérzett, amikor látta a sok értékes feljegyzést a tűzben semmivé válni.

A halálával kapcsolatban elmesélték a végzetes közlekedési baleset részleteit is. Sopronból Nagycenkre tartott lovas szekérrel, tejföldrét. Útközben egy szovjet harckocsi elgázolta és árokba borult.

A róla szóló adatok gyűjtése közben felkerestem sírhelyét. A soproni Szent Mihály temetőben egy borostyánnal benőtt sírhely alatt nyugszik. A sírkövön nehezen, de még látható neve és halálának éve.

3. ábra: *Gantner Antal síremléke*

Sajnos nagyapám néhány héttel a dolgozatom elkészülte előtt meghalt. Halálával szeretett családtagot, és egy rég letűnt kor értékeinek őrzőjét vesztettem el. Dolgozatomat az Ő emlékének ajánlom.

GANTNER ANTAL IRODALMI TEVÉKENYSÉGE

Abban az időben kevés ember volt Sopronban, aki nem ismerte Gantner Antalt, akár személyesen, akár az írásain keresztül.

Munkássága csodának számított, valóságos kuriózumként emlegették. A város nevezetes vendégeinek mutogatták az öregkora ellenére is mindig mosolygós, pirospozsgás, jó humorú embert, pedig igazán nem volt afféle látványosság, a soproni múltnak lelkes kutatójaként élt és dolgozott.³

Írói mottójának – mely minden műve elején szerepel – egy reformkori idézetet választott.

*„Ki a múlt iránt érzéketlen,
Szebb jövőre érdemetlen.”*

Gantner Antal – mint ő maga hangsúlyozta – nem oknyomozó történeti műveket írt. Erre körülményei, ideje nem voltak alkalmasak. Azonban az a történeti, bő anyag, amit összeállított, olyan kincs, ami maradandó nevet biztosít számára Sopron város történetében.

MUNKÁSSÁGÁNAK KEZDETI SZAKASZA:

Először humoristaként lépett a nyilvánosság elé, 1907-ben kis gyűjteményt jelentetett meg *Diák adomák* címmel. Ezt követte a *Bombák és kartácsok*, amelynek történelmi érdemei is voltak: Sopron megye községeiben a nép száján forgó népi mondások és „községcsúfolók” gyűjteménye. Itt tehát már a történetíró jelentkezik. Történetíróként az első világháború előtt két krónikás naptárral gazdagította városunk addig bizony elég szegényes helytörténeti irodalmát.

Első művei már jelzik Gantner Antal írásainak fő jellemvonásait: mosolyt csalni embertársaink arcára, örömet okozni felebarátunknak. Ő az, aki bele tudta vinni embertársai szívébe a derűlátást, az ártatlan, lélekűdítő mosolyt. A forradalmak előtt Gantnerre tehát elsősorban a humor volt a jellemző, irodalmi tevékenységének ez az oldala élete végéig nagy hangsúlyt kapott, és értékes maradt.

Az 1910-es években szerkesztett krónikás naptárak már jelzik Gantner műveinek új irányát: a magyar múlt kutatását. Nemzeti múltunkból is főleg Nyugat-Magyarország történelmi emlékei érdeklik s legfőképpen Sopron múltja.

³ Csatkai Endre: Gantner Antal /1869-1945/
Soproni Szemle 1955. I.szám 152-153. oldal

Ezeket az írásokat *Saláta Gyuri* néven jelentette meg. Érdekesség azonban, hogy csak a bennfentesek ismerték írói álnevét.

Az egyik legnagyobb bibliográfus, *Gulyás Pál* sem tudhatta, mivel írásában, a *Magyar írói álnév lexikonban* nem említi.

Saláta Gyuri krónikás naptára nemcsak naptárat, betűsoros névnapmutatót és babonákat tartalmaz, hanem bemutat egy korszakot, soproni eseményeket, történelmi évfordulókat, illetve vidám anekdotákat közül többek között Napóleorról, Vörösmartyról és Liszt Ferencről.

4. ábra: Könyvborítók
1911 és 1913. évre

Az 1911-es naptár első lapján egy tréfás grafika mellett található egy rövid vers is tőle:

„Ikva partján van egy város
de magas a tornya
Bukófalvi Saláta György
a toronyőr rajta
Büszkén néz le a magasból
rég kuruc fajta
A vármegye sziporkázó
adomáit szórva.”

5. ábra: Az 1911-es naptár első lapja

Szinte minden napra felsorolt valami nevezetes, a régmúlt homályába veszett soproni epizódot.

A hangyaszorgalommal összegyűjtött eseménytár valóságos várostörténeti kronológiát nyújtott át az olvasóknak. Az 1913-ban megjelent naptár az egész XVIII. század krónikáját mutatta be, különös tekintettel a kuruc időkre. Összeállítása mind a mai napig becsült forrásműnek számít. Forrásaiként pedig *Benedek Elek: A magyar nép múltja*, és *Grünwald Béla: A régi Magyarország* című munkáit tüntette fel.

SAJÁT SZERKESZTÉSŰ ÚJSÁG

1912-ben kiadta a *Dunántúli Tárogató* első számát és ezt azonos címmel évente rendszeresen újabb számok követték (néhány évben több is) 1943-ig. Ebben a satirikus, időszaki lapban voltaire-i gúnnyal csipkedi az emberi gyarlóságot. Humora jellegzetesen a századforduló igen színvonalas lapjaihoz igazodik, s bár inkább csak helyi jelentőségű, nem alacsonyabb minőségű azoknál. Lépten-nyomon helyi vonatkozásokat találhatunk a *Tárogató* közleményeiben, és a helyenként finomkodó, másutt kifejezetten szórakoztató stílus egyértelműen a népi humorból táplálkozik.

Szociális tartalom is felfedezhető, nem hiányzik a napi politikai események humoros reakciója sem. Például:

„Tanuló (mezítlábasan): Hazát adál, én Istenem, hazát adál nekem.

Tanító: Adott volna inkább egy pár csizmát! ”

A Dunántúli *Tárogató* első világháború idején megjelent számai háborúellenes célzásokat közölnek, s a kiadvány 1919. február 16-i számát (tehát még a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt) *Bolsevik Újság* címmel jelentette meg. A soproni baloldali újságírók Gantnert ettől kezdve csak „*öreg bolsevik*”-nek nevezték.

Ebben a lapban már ilyen írásokat találhatunk:

„Egyik kiváló nemzetgazda így definiálta a háborús idők pénzügyi viszonyait: a háború a kis zsebeket kiüríti, a nagyokat megtölti.” . . . ”szomorú valóság, hogy akik egy szál géppuskával ezreket öltek meg, azokról csodákat regél majdan az utókornak a történelem, de azokról hallgat, akik egy szál varrótűvel tíz ember életét tartják fenn.”

1919. április 1-i számában, olyan időpontban, amikor az ellenforradalom szervezete még gyenge volt, még nem lépett színre, ezt írja:

„Komoly árajánlat: Kellő számú szuronyok és muníció felett rendelkező jó bolond szövetséges társul kerestetik. Dolga: részemre gesztenyét a tűzből kikaparni s helyettem valakit bármikor megverni vagy valaki által magát megveretni. Viszontszolgálatul diplomáciai intrikákat ajánlok fel. Megbízatásokat elfogad az Ellenforradalmi Liga szervezete. . . ”

Nehéz ennyi év távlatából és ideológiai értékelések után eldönteni, hogy a „bolszeviki” jelző mennyire igaz rá, de a „pacifista” biztosan.

1924 februárjában jelenik meg a Dunántúli Tárogató forradalom utáni első száma. Innentől kezdve újságai már egyre több történelmi adatközlést is tartalmaznak a megyei eseményeket fricskázó humoros írások mellett. *Nyugatvidéki jeles férfiak* címmel közli például a jeles vezérek, polgármesterek, képviselők, papok képét, rövid életrajzát és munkásságát. Nemcsak erre terjedt ki kutató szorgalma: ha meghallotta, hogy valakinél régi kéziratok vannak, elkérte ezeket az írásokat. Ami másoknak csak lim-lomot jelentett, neki értékes bányát.

1930-tól a Tárogatónak képes melléklete is volt, *Képes Dunántúli Tárogató* címmel, mely történelmi képeket, egykori rézmetszeteket, fényképfelvételeket közölt (lásd *Képjegyzék*). Minden szám értékes tartalommal, a mai történelmi kutató számára nélkülözhetetlen adalékokkal ajándékozta meg az olvasóközönséget.

„Nyugodt lélekkel állíthatom, hogy nincs magyar újság, amely ilyen értékes mellékletet adna olvasói kezébe.” –írta róla Dr. Kamondy Zoltán egyik cikkében ⁴

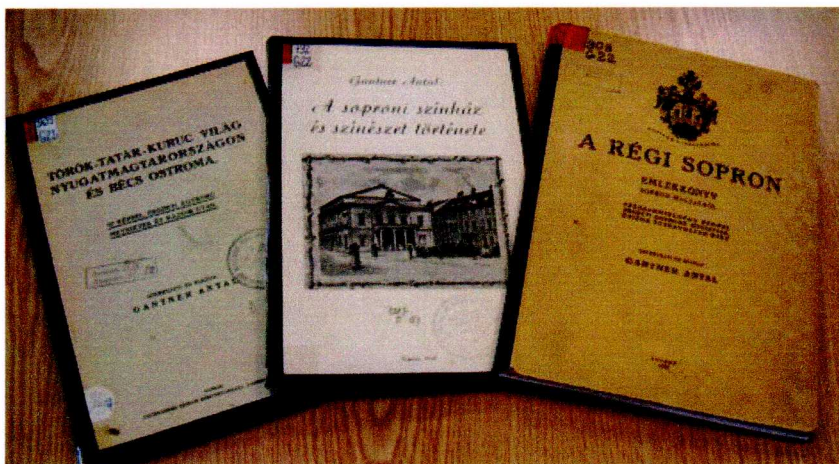

6. ábra: Dunántúli Tárogató 1934. április 1-i bolondos szám

⁴ Dr. Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal
Nyugati Őrszem, 1941. december 10-11. oldal

KÖNYVEI:

Gantner Antal három nagy művét különösen szívükbe zárták a soproniak. Ezen munkái: a *Török-tatár-kuruc világ Nyugat-Magyarországon és Bécs ostroma*, *A régi Sopron*, *A soproni színház és színészet története*.

7. ábra: A fokozottan védett Gantner-könyvek

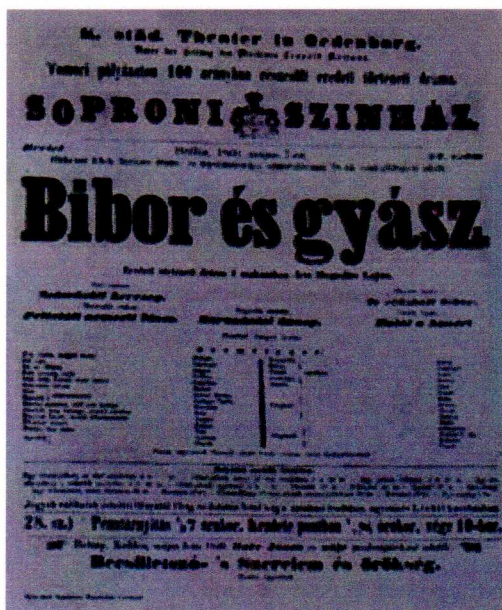
„Gantner lényét és munkáját hazafias tűz járta át, a magyar múltból a kuruc korszak ragadta meg, Rákóczi volt a bálványa. Lelkesen tudott beszélni Vak Bottyánról, és elítélte azokat, akik a kurucok ügyének a legtöbbet ártottak tivornyáikkal.”⁵

Ennek a kornak állít emléket a *Török-tatár-kuruc világ Nyugat-Magyarországon és Bécs ostroma* című, 1933-ban kiadott könyve, melyet 52 kép, egykori metszetek és rajzok díszítik. A megye XVII. század végi és XVIII. század eleji történetét írja le, valamint kivonatot közöl *Csányi János* krónikájából. Összeállítása olyan, akár egy történelemkönyv, csaknem órára pontosan leírja az eseményeket.

Az 1936-ban *A régi Sopron* címmel kiadott könyve a Dunántúli Tárogató 25 éves jubileumának emlékkönyve. Az első 22 oldal Sopron város viszontagságos napjairól és válságos óráiról szól, Bocskai István és II. Rákóczi Ferenc szabadságharcai alatt. A tőle megszokott aprólékos gonddal szerkesztett mű sok érdekességet közöl, ilyen például Bottyán János karikatúrája és autogrammjá. A könyv második felében „Képek a régi Sopronról” címszó alatt az 1602-től 1914-ig a szerző által összegyűjtött képeket láthatjuk. A könyvet lapozva meggyőződhetünk városunk gazdagságáról és kultúrájáról. Örömmel forgathatja mindenki, aki szereti Sopront, és akit érdekel a múlt.

⁵ Dr. Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal Nyugati Őrszem, 1941. december 10-11. oldal

A *soproni színház és színészet története* (1941) című művével Gantner Antal méltón emlékezett meg a Petőfi téren lévő városi színház 100 éves jubileumáról.⁶ Ebben a könyvében a színészetet 1716-ig vezette vissza. Ismerteti a színjátszás történetét 1841-ig, a mai Petőfi téren épült színház megnyitásáig. Az újjáépült színházról és a benne folyó munkálatokról készített részletes leírást egészen 1941-ig. Ír a gyakran cserélődő színtársulatokról, neves és a kevésbé jelentős színészekről, a róluk szóló kritikákról. Bemutatja a plakátokat, sőt leltári jegyzéket is találhatunk benne, ami az egykori színház berendezéséről nyújthat némi fogalmat. Erről az időszakról ilyen részletességű leírat még nem készült.

8. ábra: Két egykori plakát a könyvből

A könyv vége szerénységére utal:

„A soproni színház és színészet történetének érdemleges megírása hivatottabb tollra vár. Szerény munkám inkább csak a soproni színház és színészet múltjára vonatkozó adatok halmazata és a színi előadások sorozatát akarta rövid összefoglalásban tárgyalni.”⁷

Szorgalmasan gyűjtött, tudományos pontossággal közölt történelmi forrásokat és képeket olyan témákról, amelyek ma már sehol máshol fel nem kutathatók.

Gantner igazi értéke és óriási érdeme, hogy munkáiból a régi Sopron és Sopron megye mindennapjai állnak eléink, emberivé teszi a történelmet.

Nincs olyan helytörténelmi téma, aminek kutatásához ne adna értékes adalékot egyik vagy másik kiadványa.

⁶ Dr. Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal
Nyugati Őrszem, 1941. december 10-11. oldal

⁷ Gantner Antal: A soproni színház és színészet története (1941)

A másik érdem, hogy írásai nem tudós értekezések, hanem a szó mai értelmében vett ismeretterjesztő munkák, melyeket többnyire saját költségén nagy nehezen állított elő és ezeket úgy tudta terjeszteni, hogy hatásuk nagy publicitású ismeretterjesztés legyen.

Könyveit Török Kálmán, Goldschmied Sándor nyomdász és papírkereskedő, valamint a Röttig-Walter nyomda adta ki. Nagyon jó viszonyt alakított ki a nyomdászokkal, újságírókkal. Munkatársai 1941-ben „meleg testvéri szeretettel” köszöntik Sopron város derék historikusát ezzel a jelszóval: *„Ad multos annos!”*⁸

A faszizmus éveiben még a humoros írásai is számos történelmileg fontos megyei adalékot őriznek és súlyos megállapításokat is tartalmaznak az egész emberiség sorsáról, és a rendszer valóságáról. A Dunántúli Tárogatóban ezt írja:

„Henry Russel, kiváló, híres amerikai egyetemi tanár fejtette ki, hogy az emberiség megfullad, de még nem most, hanem egymillió év múlva, mégpedig azért, mert a Földet körülvevő levegőréteg erre az időre elveszíti oxigéntartalmát.

A tudós tanár kissé téved az időpontban. Az emberiség máris fulladozik. Fojtogatja az életlehetőség hiánya, fojtogatja a munkanélküliség és az elhelyezkedés szomorú állapotja, fojtogatja a vég nélküli drágaság, a nyomor és az élet céltalanságának keserű érzése.

*Itt volna szükség friss oxigénre, a munka, a kenyér és a jobb megélhetés éltető levegőjére.”*⁹

A fasiszta birodalom tőszomszédságában, a *Volksbund* által állandóan támadott városban antifasiszta tett volt ilyen írni.

„Szeretett városa pusztulását és a szovjet csapatok bejövetelét még megérte. 1945. július 15-én bekövetkezett halálával illetve egyetlen méltó utódja Thier László későbbi halálával a soproni gyűjtők állandóan publikáló értékes típusa halt ki.”¹⁰

A nagyapám által összegyűjtött régi újságok közt akadtam rá egy 1945. július 17-i megsárgult újságcikkre, mely Gantner Antal nekrológját tartalmazza. Úgy gondolom ez ma is szép és méltó megemlékezés a „soproni kisember” életéről.

⁸ Dr. Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal
Nyugati Őrszem, 1941. december 10-11. oldal

⁹ Dunántúli Tárogató 1937. augusztus

¹⁰ Környei Attila: Nagycenki Krónika

BÚCSÚ:

„Gantner Antal, a városszerte ismert Antal bácsi, meghalt. A hír tegnap terjedt el a városban és egy kicsit mindenkit szíven vert. Mindenkit, aki Antal bácsit ismerte. És ki ne ismerte? Hol nem ismerték? . . .

Sopron megint veszített. Értéket veszített. Mert Antal bácsi típus volt, aki nélkül el is színtelenednek a soproni utcák. Különösképpen a Kaszinó környéke. És maga a Kaszinó, amely elképzelhetetlen volt és lesz Antal bácsi nélkül. . . Ki a tudója, hány évet töltött a Kaszinó szolgálatában. . .

Nem tudom, hány éves volt. Nem voltak évei. Örökifjú volt, akinek rózsás arcáról senki és semmi le nem hervaszthatta a mosolyt, még ajkáról a finom gúnyt és kritikát. Mert kritikus is volt Antal bácsi, aki most búcsú nélkül – valami csúnya baleset következtében – eldobta sapkáját és elment. Eltűnt a Kaszinó környékéről, a soproni utcákról.

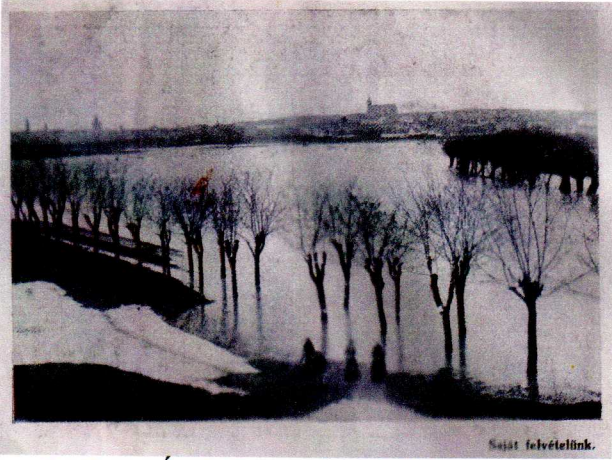
Mi újságcsinálók is veszítettünk. Mert nekünk is kollégánk, sőt riválisunk volt Antal bácsi, aki talán egy évszázadnál is régebben jelentette meg minden adandó alkalommal szívéhez nőtt vicclapját: a Dunántúli Tárogatót! Ki éneкли meg ezután a tűztornyot, meg Saláta Gyurit?

Antal bácsi ne tréfáljon! Most az egyszer rossz tréfát űz. . . Ám ha mégis. . . ha mégis igazat mond a szörnyű hír, hát akkor. . . akkor Antal bácsi: áldás és békesség! Haló poraiban Isten áldja. Álmodjon felőlünk is szépeket a síron túli éjszakákban. . . Mi meg egy kicsit megkönnyezzük elmúlását. Mert nagyon szegények, igen kifosztottak vagyunk és minden elvesztett, elmúlt értékünket fájlaljuk, és nagyon megkönnyezzük. . . Áldás, békesség, Isten veled Antal bácsi. . .”

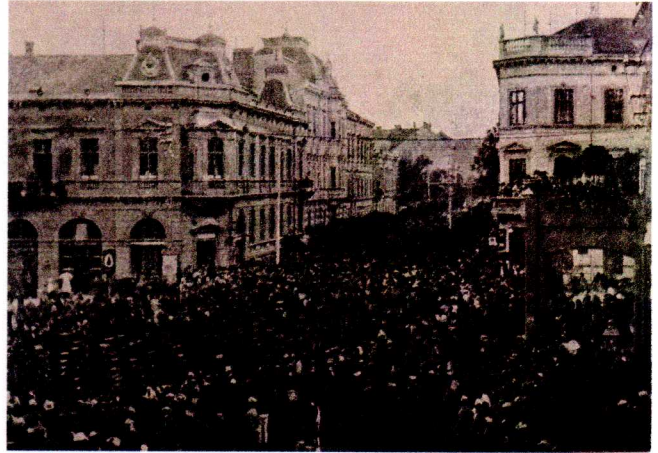
ö. s.

KÉPJEGYZÉK

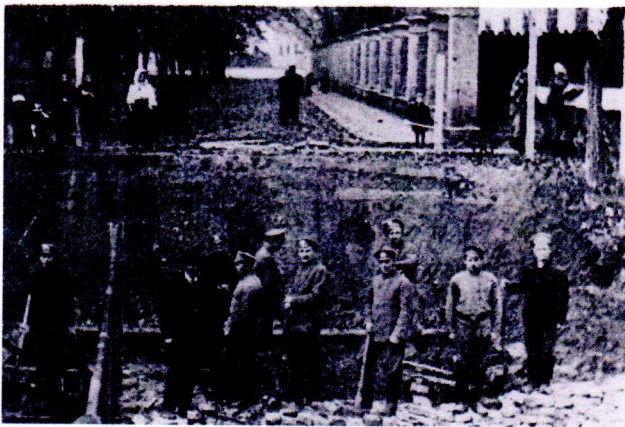
Gantner Antal felvételei

9. ábra: Árvíz Sopronban 1914. tavaszán

10. ábra: Háborúellenes tüntetés 1914-ben

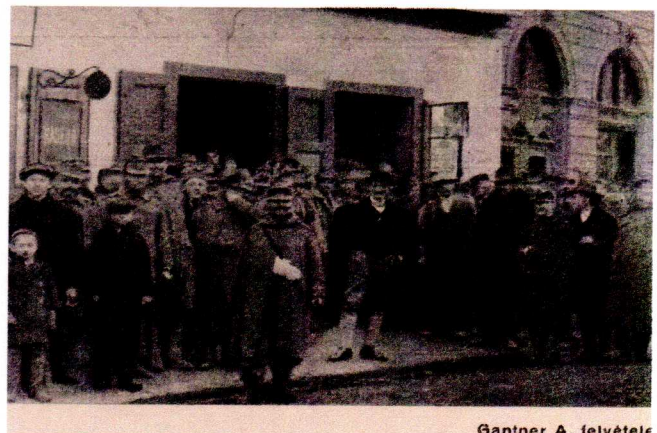
11. ábra: Orosz hadifoglyok a Pap réten

12. ábra: IV. Károly és Zita királyné a soproni pályaudvaron (1921)

13. ábra: Szakadó esőben az utolsó kávéeladás a várkerületi Meindl cégnél

14. ábra: Dohánykiosztás a Szechenyi téren

Gantner A. felvétel

15. ábra: A várostorony villámhárítójának háborús célokra való rekvirálása

16. ábra: A soproni piac mozgalmos forgalma egy hetivásár napján

Részletek Gantner Antal kiadványaiból

KÉPES
DUNÁNTÚLI UJSÁG

1934. FEBRUÁR 10. 28. SZÁM XVII. ÉVFOLTAM

Lankányi (Lichenberg) János
 egyik leghíresebb írója az irodalom. Lankányi János az 1840-ben született. Apja, János Lankányi, anyja, Katalin. Lankányi János az 1840-ben született. Apja, János Lankányi, anyja, Katalin. Lankányi János az 1840-ben született. Apja, János Lankányi, anyja, Katalin.

Rédei Lipót
 Sopronban született, 1840. február 10-én. Szülei: Rédei Lipót és Károlyi Katalin. Rédei Lipót az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin.

Rédei Frigyes
 (1840-1910) Sopronban született, 1840. február 10-én. Szülei: Rédei Lipót és Károlyi Katalin. Rédei Frigyes az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin.

...és az őt követő generációk számára is. Lankányi János az 1840-ben született. Apja, János Lankányi, anyja, Katalin. Lankányi János az 1840-ben született. Apja, János Lankányi, anyja, Katalin.

...és az őt követő generációk számára is. Rédei Lipót az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin. Rédei Lipót az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin.

...és az őt követő generációk számára is. Rédei Frigyes az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin. Rédei Frigyes az 1840-ben született. Apja, Rédei Lipót, anyja, Károlyi Katalin.

17. ábra: Címoldal a Képes Dunántúli Tárogató egy számából

Dunántúli Tárogató

Saláta Gyuri
 ny. á. okleveles városi toronyőr magas mondásai.

Azt olvasom a kolozsvári „Ellenzék” ben, hogy Romániában meg van tiltva lovakat áthozni a határon. Mindig csak a nemes fajtájú paripákat szorítják meg így; a szamarak jöhetnek, mehetnek mindenféle és mindenhova és kereskelik az alkalmazást.

Azt mondják, hogy minden ember hasonlít valamely állathoz. Ez igaz, mert akik a megkötözött orosziant rugdalják, azok nagyon is hasonlítanak a szamarakhoz

A szamarakat folyvást látom s csak azt a jeget lesem még, melyre jó dolgukban majd ugrálni mennek.

A sógorom írja Lembergől, hogy Oroszországban az inség miatt ezer és ezer ló pusztult el, de arról nem hallottunk, hogy csak egy szamar is elpusztult volna

Párisban „Szamárkör” címen egy operát adnak elő. Én nem értem hogy lehet szamárkört adni valakire, midőn a szamarak is oroszlanbört vesznek föl s azzal dicsezkéznek.

18. ábra: Újságcikk az 1934. április 1-i „szamar” számból

JEGYZETEK

1. ábra: Ex Libris - Gantner Antal: A régi Sopron című könyvén
(saját felvételem)
2. ábra: Gantner Antal kézjegye (saját felvételem)
3. ábra: Gantner Antal síremléke - Szent Mihály temető (saját felvételem)
4. ábra: Könyvborítók 1911 és 1913. évre (saját felvételem)
5. ábra: Az 1911-es naptár első lapja (saját felvételem)
6. ábra: Fejléc - Dunántúli Tárogató 1934. április 1. XXIII. évfolyam
7. ábra: Gantner-könyvek a Helytörténeti Könyvtárból (saját felvételem)
8. ábra: Két egykori plakát - Gantner Antal: A soproni színház és színészet története
(1941.)
9. ábra: Árvíz Sopronban 1914. tavaszán - Gantner Antal: A régi Sopron (1936.)
10. ábra: Háborúellenes tüntetés 1914-ben - Képes Dunántúli Tárogató 1934. április
XXIII. évfolyam
11. ábra: Orosz hadifoglyok a Pap réten - Képes Dunántúli Tárogató 1938. február
XVII. évfolyam
12. ábra: IV. Károly és Zita királyné a soproni pályaudvaron - Gantner Antal: A régi Sopron
(1936.)
13. ábra: Szakadó esőben az utolsó kávéeladás a várkerületi Meinl cégnél - Képes Dunántúli
Tárogató 1930. március XIX. évfolyam
14. ábra: Dohánykiosztás a Széchenyi téren - Képes Dunántúli Tárogató 1938. február
XVII. évfolyam
15. ábra: A várostorony villámhárítójának háborús célokra való rekvirálása - Képes Dunántúli
Tárogató 1930. március XIX. évfolyam
16. ábra: A soproni piac mozgalmas forgalma egy hetivásár napján - Gantner Antal:
A régi Sopron (1936.)
17. ábra: Címoldal a Képes Dunántúli Tárogató egy számából - Képes Dunántúli Tárogató
1938. február XVII. évfolyam
18. ábra: Újságcikk az 1934. április 1-i „szamár” számból - Dunántúli Tárogató
1934. április 1. XXIII. évfolyam

FELHASZNÁLT IRODALOM

Magyar írók élete és munkái

Írta és összeállította: *Gulyás Pál*

Sopron, 1939-44

Átdolgozta a korabeli kéziratok alapján: *Viczián János*

Újra kiadja: *Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia*

Könyvtára

Budapest, 1992

Aranykönyv 2000

Írta és szerkesztette: *Sarkady Sándor és*

ifj. Sarkady Sándor

Kiadja: *Quint Reklámügynökség*

9400 Sopron

Nagycenki Krónika

Írta: *Környei Attila*

Kiadja: *a Hazafias Népfront nagycenki bizottságának Széchenyi István múzeumbarát és helytörténeti köre (múzeumi belső kiadvány)*

Magyar írói álnév lexikon

Összeállította: *Gulyás Pál*

Győr-Moson-Sopron megye időszaki sajtójának bibliográfiája

(1779-1995)

Saláta Gyuri krónikás naptára (1911-1913)

Írta és kiadta: *Gantner Antal*

Török-tatár-kuruc világ Nyugat-Magyarországon és Bécs ostroma

Írta és kiadta: *Gantner Antal*

1933.

A régi Sopron

Írta és kiadta: *Gantner Antal*

1936.

A soproni színház és színészet története

Írta és kiadta: *Gantner Antal*

1941.

FOLYÓÍRATOK

Századok folyóirat

*Ismerteti: Pukánszky Kádár Jolán
1944. 78. évfolyam 322. lap
színháztársaság/színház címszó alatt*

Soproni Szemle

*Csatkai Endre: Megemlékezések
1955.
Kiadja: Sopron Város Tanácsa
Győr-Sopron megyei Lapkiadó Vállalat*

Dunántúli Tárogató (1919-1943)

Szerkesztette: Gantner Antal

Képes Dunántúli Tárogató (1930-1943)

*(a Dunántúli Tárogató melléklete)
Szerkesztette: Gantner Antal*

ÚJSÁGOK / NAPILAPOK

Nyugati Őrszem (1941. december)

Kamondy Zoltán: Egy lelkes soproni historikus: Gantner Antal

Új Sopron (1945. július 17.)

Ö. S. : Búcsú

ÉLŐFORRÁSOK

Beszélgetés: Csicsai Józseffel

*(Gantner Antal egyetlen Magyarországon élő rokona)
és nagyapámmal Simonis Otmárral*